

Eduskunta, valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto

Eduskunta/liikennejaosto, lausuntopyyntönnä 1.10.2024

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto on pyytänyt Kaakkois-Suomen ELY-keskukselta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025. Lausunnossa keskitytään pyydetyn mukaisesti kahteen teemaan:

- TAE 2025 ja perusväylänpidon tilannekuva, myös alemman tieverkon osalta.
- Julkisen henkilöliikenteen palveluostot.

Kaakkois-Suomen ELY-keskus kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi asiassa ja toteaa lausuntonaan seuraavaa.

Talousarvioesityksen tuomat painotukset ja kipupisteet ml. perusväylänpito ja alempiasteisen tieverkon tilannekuva

LVM:n kehyksessä (yhteensä 1,496 mrd. euroa) perusväylänpitoon (tie-, rata- ja vesiväylät), on vuodelle 2025 esitetty 70 milj. euroa vähemmän rahaa kuin tänä vuonna. Investointiohjelman puitteissa perusväylänpitoon, korjausvelan purkamiseen, ehdotetaan 200 milj. euron lisäystä vuodelle 2025.

Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen talousarviovalmistelun lähtökohtana olleen julkisen talouden toimintasuunnitelman mukaisen Väyläviraston peruskehyksen (tiet 670 milj. euroa) perusteella vuonna 2025 tienpitoon ja hoitoon kohdennetaan noin 5,0 milj. euroa enemmän kuin kuluvana vuonna. Korjauksen rahoitus on noin 1,6 milj. euroa vähemmän. Päälysteisiin kohdentuvan korjausvelkarahoituksen myötä tienpidon perusväylänpidon rahoituskehys nousee 850 miljoonaan euroon.

Koko väyläverkon kehittämiseen on vuodelle 2025 esitetty 41,1 milj. euroa (12 %) enemmän kuin tänä vuonna. Kehittämiseen varattu 374 milj. euron määräraha on noin 27 % vähemmän kuin valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa (Liikenne 12) oli arvioitu käytettävän koko väyläverkon kehittämiseen vuonna 2025.

18.10.2024

Alueellisen ja paikallisen liikenteen palvelujen ostoon ja kehittämiseen on budjetoitu 32,3 milj. euroa, josta liikenteen palvelujen ostoon on noin 30,8 milj. euroa. ELYjen tarveesitykset ovat noin 36,7 milj. euroa, joten erotus on noin 5,9 milj. euroa. ELY-keskusten yhteenlaskettu rahoitusvaje on siten samaa luokkaa kuin tänä vuonna. Jatkossa momenttiin on tulossa sellainen muutos, ettei momentti enää sisällä arvonlisäveroa, vaan arvonlisävero maksetaan eri momentilta. Tämä aiheuttaa sen, että määrärahan vajeusta on ensi vuonna tätä vuotta vähemmän.

Vaikutukset Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen tienpitoon

Kaikkien liikenneverkon (maantiet, radat ja vesiväylät) osien hoitoon osoitettu perusväylänpidon rahoitus kasvaa kokonaisuutena kuitenkin hyvin vähän vuoteen 2024 verrattuna. Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen tasolla hoidon rahoituksen lisäys riittää hädin tuskin indeksien nousun aiheuttaman kustannusvaikutuksen kattamiseen. Hoitourakoiden tarjoukset ovat viime vuosina olleet alimitoitettuja todellisiin vuositasolla toteutuneisiin kustannuksiin nähden, minkä vuoksi näihin sekä yllättäviin tilanteisiin on pakko varata rahoitusta korjauksen puolelta. Kaakkois-Suomeen esitetty perusrahoituskehys vuodelle 2025 on noin 41,2 milj. euroa, mikä on hyvin lähellä samaa tasoa kuin tänä vuonna. Rahoituksen kehitys on niukkaa myös liikenteenhallinnassa ja -ohjauksessa, minkä vuoksi ELY-keskuksen esittämät hankkeet eivät edisty toivotusti.

Vuodelle 2025 jälleen jaettava korjausvelkarahoitus on erittäin myönteistä, sillä viime vuosien alhainen rahoitustaso yhdistettynä kustannusten nousuun on kasvattanut korjausvelkaa. Kaakkois-Suomen ELY-keskus tulee esitysten mukaan saamaan noin 8,3 M€ korjausvelkarahoitusta päällysteisiin. Lisäksi korjausvelkarakaa kohdistetaan siltoihin ja muihin rakenteisiin, kuten rumpuihin. Tienpidon peruskehyksessä korjaukseen käytettävän rahoituksen kehitys ei ole ollut toivotunlainen. Lisäksi yleinen kustannustason nousu on vähentänyt korjaukseen käytettävissä olevan rahoituksen ostovoimaa koko ajan. Korjausvelkarahoitus huomioiden vuonna 2025 arvioidaan päästävän päällystämään noin 160 km, kun se perusrahoituksella olisi vain noin 70 km. Hoitoon ja korjaukseen jatkossa osoitettavassa rahoituksessa tulee huomioida kustannustason nousu vuodesta 2025 alkaen, kuten Liikenne 12 -suunnitelmaan on kirjattu. Vaikka yleinen kustannustason nousu on tahtunut edellisistä vuosista, niin esim. teiden ylläpidon kustannusten nousu on ollut 2,1 % verrattaessa elokuun 2024 tilannetta edelliseen vuoden elokuun tilanteeseen (MAKU 2015=100).

18.10.2024

Huolestuttavinta vuoden 2025 talousarviossa on yhä se, ettei kehys mahdollista Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen alueella lainkaan liikenneolosuhteita parantavia investointeja Liikenne 12 -suunnitelman teemojen mukaisesti. Liikenneväylien parantamisinvestointeihin osoitettu rahoitus oli vielä vuonna 2022 Kaakkois-Suomessa noin 1,4 milj. euroa, mikä mahdollisti tärkeiden pienten ja keskisuurten investointien toteuttamisen. Rahoituksen pudottua nyt nolnaan, ei saada toteutettua edes pieniä ja paikallisesti liikenneturvallisuuden kannalta merkittäviä hankkeita muutoin kuin mahdollisesti eduskunnan jakovarahankkeiden rahoituksen avulla.

Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen alueella on myös huoli siltaverkon rapistumisesta ja tunneleiden korjaustarpeista. ELY-keskuksen siltarahoitus on ensi vuonna hiukan suurempi (noin 0,2 milj. euroa) kuin tänä vuonna, mutta rahoituksen pitäisi olla selvästi korkeammalla tasolla, jotta huonokuntoisten siltojen määrä ei jatkossa lisääntyisi. Lisäksi ELY-keskuksella on kiireellisenä odottamassa noin 1,5 milj. euron edestä tunneleiden korjaustarpeita, jotka pitkittyessään johtavat taitorakenteisiin liittyvän korjausvelan kasvuun.

Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen alueella on päällystettyjä teitä noin 2620 km, joista alempaa yhdystieverkkoa on noin 1380 km. Huonokuntoisten päällystettyjen teiden määrää saadaan vähennettyä tulostavoitteiden mukaisesti korjausvelkarahalla. Sen sijaan alempaan päällystettyyn tieverkkoon kohdistuu jatkossakin isoja haasteita, koska niiden pehmeät asfalttipäällysteet rapautuvat eivätkä ne nouse koko väyläverkon näkökulmasta ensisijaisiksi korjauskohteiksi. Alemman päällystetyn tieverkon kunto näkyy erityisesti paikallisten tienkäyttäjien ja vapaa-ajan asukkaiden palautteissa. Asiakaspalautteen ja liikenneturvallisuuden lisäksi teiden huono kunto aiheuttaa jo paikoitellen haasteita maanteiden hoitourakoille. Vasta viimeisenä keinona tulisi olla päällystetyn tien muuttaminen soratieksi.

Liikenteen palvelujen ostoon tarkoitettussa momentissa tapahtuva muutos, että arvonlisävero maksetaan eri momentilta, on myös Kaakkois-Suomen ELY-keskusta hyödyttävä vaikutus. Arvonlisäveron mahdollinen nousu nykyisestä 10 prosentista 14:ään ei myöskään pienentäisi määrärahaamme, kuten nykyisessä käytännössä olisi ollut.

Vaikutukset kehittämisinvestointeihin ja Liikenne 12 -suunnitelman toimeenpanoon

Odotukset Liikenne 12 -suunnitelmalle ja sen pitkäjänteiselle investointiohjelmalle olivat alun perin suuret. Kaakkois-Suomen ELY-keskus on ollut huolissaan pääväylien isojen kehittämissankkeiden tulevien vuosien rahoituksesta. Koko valtakunnan tasolla tilanne on hankala, kun alueet kilpailevat

18.10.2024

keskenään rahoituksesta ja jonossa on useita rahoitusta odottavia hankkeita.

Tulevana vuonna kehittämishankkeissa on nähtävissä myönteistä kehitystä Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen kannalta: Investointiohjelmaan kirjatusta hankekorin 1A pääväylien kehittämishankkeista vt 15 Kotka-Kouvola on vihdoin lähdössä käyntiin. Lisäksi vt 15 Kotkan sisääntulotielle (Hyväntuulentie) ollaan myöntämässä noin 8 milj. euron valtuus. Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen alueen kannalta on myönteistä myös se, että vt 12 Mankala–Tillolla on lähdössä liikkeelle.

Liikenne 12 -suunnitelman toimenpanoa tukevaan Väyläverkon vuosien 2025–2032 investointiohjelmaan pyritään saamaan Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen alueelta Kouvolaan sijoittuva perusväylänpidon kehittämishanke: vt 15 Lautaron liittymän porrastaminen. Pääteiden kehittämishankkeista vt 6 Kelti–Tanttari parantaminen on jäänyt toistaiseksi investointiohjelman ulkopuolelle, mutta hankealueelle sijoittuvan ja Kymijoen ylittävän Keltin kriittisen sillan käyttöikä päättyy viimeistään vuonna 2030. Näin ollen hanke on tarve käynnistää lähitulevaisuudessa.

Tulevaisuuden merkittävimmät haasteet tienpidossa kohdistuvat tunneleiden ja isojen siltojen sekä vähäliikenteisten teiden kuntoon. Toivottavaa on, että korjausvelkarahoitusta kohdennettaisiin päällysteiden ohella myös näihin. Rahoituksen suuri vaihtelu heikentää tienpidon ennakoitavuutta ja pidemmän aikavälin suunnittelua. Lisäksi tämä vaikuttaa myös negatiivisesti tienpidon julkisuuskuvaan kansalaisten silmissä. Yksittäinen paremman rahoituksen vuosi ei auta katkaisemaan korjausvelan lisääntymistä, mikäli rahoitukseen ei tule pysyvää lisäystä. Tämän vuoksi olisi toivottavaa, että ensisijaisesti sekä päällystämiseen että siltoihin tulisi vuositasolla pysyvä korotus, jotta korjausvelan kasvua saadaan hillittyä.

Tämä asiakirja on hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on ratkaissut johtaja Kari Halme.

Jakelu

Eduskunta, valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto

Tiedoksi

Mäkelä, Halme, J. Kailasto, Koikkalainen, Lehtonen, Talka, Vasama, Vilamaa

Tämä asiakirja KEHA/71656/2024 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/71656/2024 har godkänts elektroniskt

Halme Kari 18.10.2024 10:22